

DOKUMENTATION från SEMINARIUM

Klas Viklund - Unga kultur utmanar skolan, en inspirationsföreläsning om skola, populärkultur och kreativitet i samverkan
Kulturting 2007, Örebro slott den 22 mars 2007

Klas har lång erfarenhet av att arbeta med skolbiofrågor och med landets kommuner och gav i sin föreläsning perspektiv på hur synen på barn-och ungdomskultur förändrats genom åren. Från 80-talets välmenande "En timme film i veckan" (ex. från Vallentuna kommun) till 2000-talet då estetiska uttryck får en alltmer självklar plats i skolan. Samtidigt som den offentliga skoldebatten paradoxalt nog handlar mycket om disciplin, litterär kanon, betyg, ordning och reda.

Den nya regeringen bestämde sig för att avbryta det planerade Ung07-året och uppmanade alla berörda statliga organisationer att inte genomföra aktiviteter som kan kopplas samman med det nedlagda Ung07-året. Klas inledde lite skämtsamt:

- Det är lite kluvet att stå här idag och prata om barn-och ungdomskultur. Den nya regeringen la ner Ung07-året och tänk om det uppfattas som att jag obstruerar när jag talar i ett sådant här sammanhang...

Klas fortsatte med att berätta att den nya regeringen istället via regleringsbrev skriver att ett barn-och ungdomsperspektiv ska tillämpas på all verksamhet.

- Det är spännande men vad betyder det? Och hur ska man förhålla sig till det i sin organisation. På filminstitutet hade vi en uppfattning att ungefär 20% av produktionsmedlen gick till barn-och ungdomsfilm. Vid en sammanställning visade sig siffran vara 14%. Är det att prioritera barn och ungdom?

En kort nutidshistorik

80-talet – skolbio inom ramen för "Kultur i skolan". Då betydde kultur i skolsammanhang ofta att fria grupper mötte eleverna.

90-talet – då blev det mindre pengar

00-talet – då hette det "Kultur för lust och lärande" och det fanns i princip inga pengar alls. Nu föreslår Aktiongruppen för barnkultur "Ett handslag för barnkulturen" so skulle betyda 300 miljoner till barn-och ungdomskultur per år.

Syn på barn-och ungdomskultur

- Vi som sysslar med dessa frågor kan ibland känna oss förpassade till en "barnhörna" – det vi gör betraktas som något trivialt och barns eget skapande ses som pyssel. Kultur är inte fint. Inget tidsfördriv. Kultur är fult. Kultur är samhällsomstörtande. Kultur är det sätt vi lever våra liv. Kultur ger tillträde och en röst till samhällsdebatten. Barnkultur är inte något gulligt och ofarligt.

Klas gav ex. Madonnadokumentär som användes i Israel-palestina-debatten. Eller från "Döda poeters sällskap" där pojken som inte får spela teater tar livet av sig och en annan pojke får en röst via poesin.

Klas berättade vidare om arkitekten Gert Wingård som under en föreläsning för ett gäng nya studenter bad dem ta ett glas vatten och hälla det över sig. Detta för att demonstrera att arkitektens främsta uppgift är att avleda vatten. Nästa föreläsning fick studenterna trä plastpåsar över huvudena. Detta för att lära sig att det inte bara är att tappa till när man bygger.

Klas drog paralleller till kulturens roll

- *Kulturpolitikens främsta uppgift är att bidra till samhällsgemenskap och ett vidgat samtal i den offentliga debatten. Kulturen är basen.*

Misslyckas politiken kan det bli som i Paris, när förortsungdomarna gjorde upplopp.

- *Kanske man kan se upploppen som en politisk "vattenskada".*

Det är inga enkla frågor. Mohammedkarikatyrerna ett annat sorts exempel där yttrandefrihet ställdes mot kränkning av människors värderingar och tro.

- *Det är ett samspel mellan ansvar för vad man kan uttrycka och rätten att uttrycka sina åsikter.*

Viktigt med delaktighet för alla

Människor har olika förutsättningar. Klas fortsatte med att prata om svensk films tillgänglighet för döva och hörselskadade och det uppdrag Svenska Filminstitutet har att tillgängliggöra svensk film genom textning. Han läste delar av ett brev från en hörselskadad flicka som beskrev sin situation där hon p.g.a. bristande tillgänglighet av textade nyheter och filmer inte kunde delta i samhället på det sätt hon önskade.

Klas beskrev ett utbyte filminstitutet har med Vietnam. Kontakter med landet finns sedan Vietnamkrigets dagar då svenska filmare tog hand om och arkiverade stora delar av den vietnamesiska filmproduktionen. Filmerna är numera återbördade till Vietnam. Just pågår ett 3-årig projekt som SIDA bekostar kring film- i-skolan-arbete i Hanoi och Ho-chi-minh-staden. Det handlar om den grundläggande "triangeln" **Se – Tala – Göra**. (Se=gemensam upplevelse Tala=analysera, diskutera, Göra= skapa själv). Alla tre moment är lika viktiga och det är så många svenska kommuner arbetar med filmen i skolan.

Skolbioverksamhet är

- Angeläget för alla
- Har hög användbarhet
- Är ett led i arbetet med det vidgade textbegreppet

Klas berättade också om ett seminarium i London, "Small feet go far" då filminstitutet visade svenska filmer som "Hundhotellet", "Fucking Åmål" m.fl. Svensk filmpedagogik är långt framme även jämfört med länder som Storbritannien. Där visade t.ex. marinen en rekryteringsfilm som förfilm vid en visning för 10-åringar. Marinen var de enda som ville sponsra oss, sa arrangörerna. Absurd situation men det var det enda sättet att kunna genomföra arrangemanget eftersom få offentliga pengar fanns. I England har man motsvarande namn på Se –Tala – Göra. Där talar man om tre kompetenser; den **Kulturella** (där man Ser filmer man kanske annars inte skulle se) den **Kritiska** (där man Talar, analyserar, diskuterar det man sett) och den **Kreativa** (där man Gör själv, skapar)

Mer om Film- i-skolan i Sverige

- *Det har skett en utveckling över tid. I Vallentuna när man startade skolbio 85/86 så var det inom ramen för "En timme film i veckan". Idag är det precis tvärtom. Lärarna är öppna för alla mediauttryck. Man talar inte om kvalitetsfilm utan om kvalitativa upplevelser. Man kan utgå från i princip vilken film som helst för att tala om t.ex. genrer eller stereotyper. Arbetet med rörlig bild blir del av ett förhållningssätt till kunskap, inget som man klarar av under en lektion i veckan.*

Klas visar en grafik över svenska kommuner som bedriver skolbio över tio år tid. 1997 var det 57 kommuner som bedrev skolbio utan statligt stöd. 2006 är den siffran 122 kommuner.

Det viktiga för ett lyckat skolbioprojekt är att det finns en bra infrastruktur. En god samverkan mellan /kultursekreterare/barnbibliotekarier/biografer/regionala resurscentrum/lokala arbetsgrupper ger en bra och stabil verksamhet.

Varför Film (och annan kultur)- i-skolan?

- Olika medier ger oss olika bilder av världen
- Olika medier ger olika elever med olika talanger möjlighet att träda fram
- Olika medieformer utmanar skolans förhållningssätt till lärande och kunskap; betyg & bedömning, kreativitet, det personliga, medierna som konstruktion.

Klas visade ett filmexempel från Lugnets gymnasieskola i Falun där två tjejer gjorde en dokumentär om arbetsmiljön på skolan, "Den upplevda sanningen". Filmen väckte starka protester från skolledningen som ville stoppa filmen.

Därefter visade han en kavalkad av DN-debatt-artiklar om skolan som i samtliga fall handlade om vikten av disciplin, ordning, betyg och återinföra det ena och det andra – alltså en syn på skolan som är det rakt motsatta till det Klas talat om under sin föreläsning. När Olle Holmberg och några andra lärarutbildare från Malmö högskola skrev en debattartikel som framförde en annan syn på skolan tackade DN debatt nej. De köpte istället annonsplats bredvid debattsidan för 250 000:- och införde artikeln där. Ett exempel på att alla inte har självklart tillträde till den offentliga debatten.

Klas avslutade med att visa ett exempel på en film från Skellefteå där några unga killar gjorde en film om en homosexuell kille. Hur är det att vara bög i en miljö som är så förknippad med macho-män och homofobi? Filmen gjordes i samband med ett projekt som filminstitutet drivit tillsammans med Amnesty där man gör film om mänskliga rättigheter.

vid pennan: Ylva Liljeholm, Regionförbundet Örebro